

АРГУМЕНТАТИВНО-РИТУАЛЬНИЙ ДІАЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС: МОВЛЕННЄВИЙ ЖАНР "ПРОПОЗИЦІЯ РУКИ ТА СЕРЦЯ"

Статтю присвячено розгляду характеристик мовленнєвого жанру "пропозиція руки та серця", що належить до діалогічного любовного дискурсу. Проаналізовано специфіку його ритуалізації, детально розглянуто формалізовані особливості цього жанру, побудовано його сценарний фрейм.

***Ключові слова:** мовленнєвий жанр, діалогічний дискурс, ритуалізація, сценарний фрейм.*

Останнім часом спостерігається зростання інтересу лінгвістів до окремих виявів комунікативної взаємодії індивідів, орієнтованої на діалогічне взаєморозуміння, вивчення якої у співвідношенні із параметрами мови, середовища, культури. Аналіз діалогу, що трактується як базова форма мовленнєвої комунікації та важливий компонент композиційно-мовленнєвої структури художнього тексту, на сучасному етапі має враховувати всі підходи до опису діалогічного мовлення, що оприявлюють різноманітні відносини міжособистісних мовленнєвих позицій учасників діалогічної інтеракції [Хисамова, 2].

Актуальність дослідження визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення мовних явищ у комунікативно-функціональному аспекті. Об'єктом дослідження статті є діалогічна інтеракція в романах Томаса Гарді. Предметом виступає специфіка мовленнєвого жанру "пропозиція руки та серця".

Ритуал – це закріплена традицією послідовність символічно значущих дій, динамічне комунікативне утворення, що виникає на базі певної соціально значущої дії та піддається символічному переосмисленню (ритуалізації). Ритуал зорієнтований на певну дію в її сюжетній цілісності; а за своєю суттю є ініціацією, тобто переходом як мінімум одного з його учасників у новий статус [Карасик, 276-277]. Ритуальний дискурс, таким чином, є стереотипним символічно навантаженим спілкуванням, яке в

першу чергу зорієнтоване на закріплення вже існуючої або ж створення нової ідентичності індивіда [Извекова, 5].

Традиційно до найбільш ритуалізованих типів дискурсів відносять релігійний, юридичний, політичний та військовий, однак ритуальність має градуальний характер, і її елементи зустрічаються практично в будь-якому типі дискурсу, що виділяється на основі соціолінгвістичних критеріїв. Недостатньо розробленим, на нашу думку, у цьому аспекті є питання ритуальності любовного дискурсу. Досліджувалися жанрові та прагматичні характеристики окремих комунікативних ситуацій, що входять до сфери дискурсу кохання: ситуація "зінання у коханні" (Є. Матвеева, Н. Кушнір), комунікативна ситуація "флірт" (І. Дьяконова), однак специфіка ритуалізації любовного дискурсу потребує більш детального розгляду.

Дискурс реалізується за допомогою низки мовленнєвих жанрів, встановлених у певному соціумі типами мовленнєвої поведінки, які визначаються мовленнєвою роллю та регулюються жанровими приписами та взаємними очікуваннями партнерів по спілкуванню [Долинин, 39–40].

Пропозиція руки та серця виступає одним із найяскравіших мовленнєвих жанрів любовного дискурсу, що обумовлений необхідністю задовольнити низку потреб романтичних партнерів: кохати та бути коханим, потреба в належності, безпеці та стабільності тощо. Виняткова важливість цієї події в житті комунікантів (або, принаймні, адресанта) певною мірою пояснює високий ступінь її ритуалізації [Ренц, 139].

Проведений нами аналіз зосереджувався на розгляді специфіки реалізації мовленнєвого жанру "пропозиція руки та серця" у фікціональному любовному дискурсі. Матеріалом слугували романи англійського письменника Томаса Гарді: "*Far from the Madding Crowd*", "*Under the Greenwood Tree*" та "*The Hand of Ethelberta*", створені наприкінці XIX сторіччя.

Специфіку ритуалізації представленого мовленнєвого жанру можемо проаналізувати за такими параметрами [Извекова, 4-5]:

- **висока тональність**, сутність якої – усвідомлення високого аксіологічного навантаження ситуації, її важливості для учасників діалогічної інтеракції. При цьому емоційно-оціночний знак ситуації є позитивним, навіть якщо бажаний результат взаємодії не був досягнутий;

- **емоційна маркованість**, оскільки мовленнєвий жанр припускає вираження найінтимніших почуттів людини. Унаслідок цього ситуація характеризується надвисокою емоційною напруженістю. Така емотивність є "іманентно притаманною мові семантичною властивістю виражати системою своїх засобів емоційність як факт психіки, відображені в семантиці мовних одиниць соціальні та індивідуальні емоції" [Шаховський, 24];

- **драматургічність (розподіл ролей)**. Діалогічна взаємодія в цьому мовленнєвому жанрі передбачає своєрідну діадну структуру: один із учасників (адресант, що зазвичай є чоловіком), виступає ініціатором спілкування та задає загальний напрямок інтеракції, який, однак, зазвичай не виступає за межі традиційного та ритуально прийнятного у певному суспільстві. Адресант (зазвичай, жінка) у свою чергу також слідує за традиційно усталеними комунікативними кроками. При цьому випадків обміну початковими ролями під час аналізу виявлено не було;

- **метою діалогічної взаємодії є ініціація, або зміна статусу одного з учасників**. У цьому випадку кінцевою метою комунікативної інтеракції є набуття учасниками нового соціального статусу "заручені", що є першим етапом офіційної формалізації любовних стосунків (особливо це стосується історичного періоду, до якого належать аналізовані приклади діалогів);

- **сценарність (повторюваність)**. Пропозиція руки та серця переважно відбувається шляхом слідування певній послідовності подій та наперед заданим стандартам мовленнєвої поведінки обох учасників комунікативної взаємодії. Подібна сценарність організує поведінку та її інтерпретацію, і характеризується конвенціональністю.

Проведений аналіз засвідчив, що мовленнєвий жанр "пропозиція руки та серця" може характеризуватися жорсткою або м'якою формалізацією дискурсивних форм. Представлене дослідження фокусуватиметься на висвітленні особливостей цього мовленнєвого жанру жорсткої формалізації.

Динамічний характер досліджуваного мовленнєвого жанру зумовлює можливість його репрезентації за допомогою сценарію. Особливо дієвим подібний підхід є у випадку реалізації жанру в жорсткій формалізації. У сучасних лінгвістичних дослідженнях *сценарії* відносять до когнітивних структур, що є пропозиційною моделлю представлення знань [Лакофф, 286].

Мовленнєвий жанр "пропозиція руки та серця" жорсткої формалізації будується за відповідним фреймовим сценарієм, що може бути побудований на основі проведеного аналізу та узагальнення. Мовленнєва наповненість окремих сценарних слотів може варіюватися, що багато в чому пояснюється високою емоційною напруженістю спілкування, потребою знайти вираження найпотаємнішим почуттям.

1. Ініціація/вступ

(А) Оголошення інтенції з підкресленням знаковості обговорюваної теми. "*I want to speak to you,*" he then said; "*seriously--on a perhaps unexpected subject, but one which is all the world to me--I don't know what it may be to you, Miss Day*" [8].

(В) Оголошення інтенції з логічною аргументацією обраної форми розмови та емоційного стану адресанта. "*I have been intending to write a line to you,' said Neigh; 'but I felt that I could not be sure of writing my meaning in a way which might please you. I am not bright at a letter--never was. The question I mean is one that I hope you will be disposed to answer favourably, even though I may show the awkwardness of a fellow-person who has never put such a question before*" [7].

(С) Імпліцитне оголошення інтенції "*I feel--almost too much--to think,*" he said, with a solemn simplicity. "*I have come to speak to you without preface*" [6].

2. Запитання.

I. Експліцитне запитання.

(А) Пряме запитання. "*Fancy, I have come to ask you if you will be my wife?*" [8].

II. Імпліцитне запитання.

(А) Імпліцитне запитання у формі ствердження. "*When we be married, I am quite sure I can work twice as hard as I do now*" [6].

(В) Імпліцитне запитання у формі оголошення комунікативної мети діалогу. "*My life is not my own since I have beheld you clearly, Miss Everdene--I come to make you an offer of marriage*" [6].

(С) Імпліцитне запитання із програмуванням позитивної відповіді адресата.

Your talents are very great; and of course I know that I have nothing at all in that way. Still people are happy together sometimes in spite of such things. Will you say "Yes," and settle it now?' [7].

3. Негативна реакція адресата.

(A) Невизначеність через несподіваність пропозиції.
"Why, Farmer Oak," she said, over the top, looking at him with rounded eyes, "I never said I was going to marry you." [6]

(B) Негативна відповідь через відсутність почуттів. *"I feel, Mr. Boldwood, that though I respect you much, I do not feel--what would justify me to--in accepting your offer," she stammered.* [6]

(C) Відмова брати участь в комунікативній ситуації.
"I cannot, I cannot, Mr. Maybold--I cannot! Don't ask me!" she said. [8]
'I would not indeed. But believe me there can be no discussion of marriage between us,' said Ethelberta decisively. [7]

4. Розлога аргументація адресанта

o логічна аргументація

(A) Фінасовий стан. *"A man has advanced me money to begin with, but still, it will soon be paid off, and though I am only an every-day sort of man, I have got on a little since I was a boy."* [6]

(B) Матеріальні блага. *"I can make you happy," said he to the back of her head, across the bush. "You shall have a piano in a year or two--farmers' wives are getting to have pianos now--and I'll practise up the flute right well to play with you in the evenings."* [6]

Your musical powers shall be still further developed; you shall have whatever pianoforte you like; you shall have anything, Fancy, anything to make you happy--pony-carriage, flowers, birds, pleasant society; yes, you have enough in you for any society, after a few months of travel with me! [8]

(C) Соціальна необхідність мати дітей та родину. *"And the babies in the births--every man jack of 'em! And at home by the fire, whenever you look up, there I shall be--and whenever I look up there will be you."* [6]

(D) Захист. *I fear I am too old for you, but believe me I will take more care of you than would many a man of your own age. I will protect and cherish you with all my strength--I will indeed! You shall have no cares--be worried by no household affairs, and live quite at ease, Miss Everdene.* [6]

(E) Пояснення рішення про пропозицію. *I see your great charm; I respect your natural talents, and the refinement they have brought into your nature--they are quite enough, and more than enough for me! They are equal to anything ever required of the mistress of a quiet parsonage-house--the place in which I shall pass my days, wherever it may be situated.* [8]

I might otherwise have supposed your interest to be fixed in another quarter; but your acting in that manner encouraged me to think you could listen to a word.' [7]

○ емоційна аргументація (декларація почуттів)

(A) *I love you far more than common!"* [6]

(B) *"My life is a burden without you," he exclaimed, in a low voice. "I want you--I want you to let me say I love you again and again!"* [6]

(C) *This is no sudden feeling on my part. I have loved you for more than six months!* [8]

(D) *I want you for my wife--so wildly that no other feeling can abide in me; but I should not have spoken out had I not been led to hope."*[7]

(E) *But I resolved to struggle no longer; I have examined the feeling; and the love I bear you is as genuine as that I could bear any woman!* [6]

5. Остаточна відповідь

(A) Позитивна

'I shall think it a great honour to be your wife,' she said simply. [7]

(B) Негативна

"I have not fallen in love with you, Mr. Boldwood--certainly I must say that." [6]

6. Прохання про дозвіл сподіватися/повторну пропозицію

(A) *"Say then, that you don't absolutely refuse. Do not quite refuse?"* [6]

(B) *May I call in the evening, or will you walk along with me o' Sundays?* [6]

(C) *I don't want you to make-up your mind at once, if you'd rather not."* [8]

(D) *"I may speak to you again on the subject?"* [6]

(E) *"And hope to obtain you?"* [6]

(F) *'And what more can I wish to know? Come, shall it be?'* [6]

7. Відповідь/результат діалогічної взаємодії

(A) Експліцитна відмова

"No--no--I cannot. Don't press me any more--don't. I don't love you--so 'twould be ridiculous," she said, with a laugh. [6]

(B) Імпліцитна відмова

"No--I beg you! Don't be happier if happiness only comes from my agreeing." [6]

(C) Дозвіл

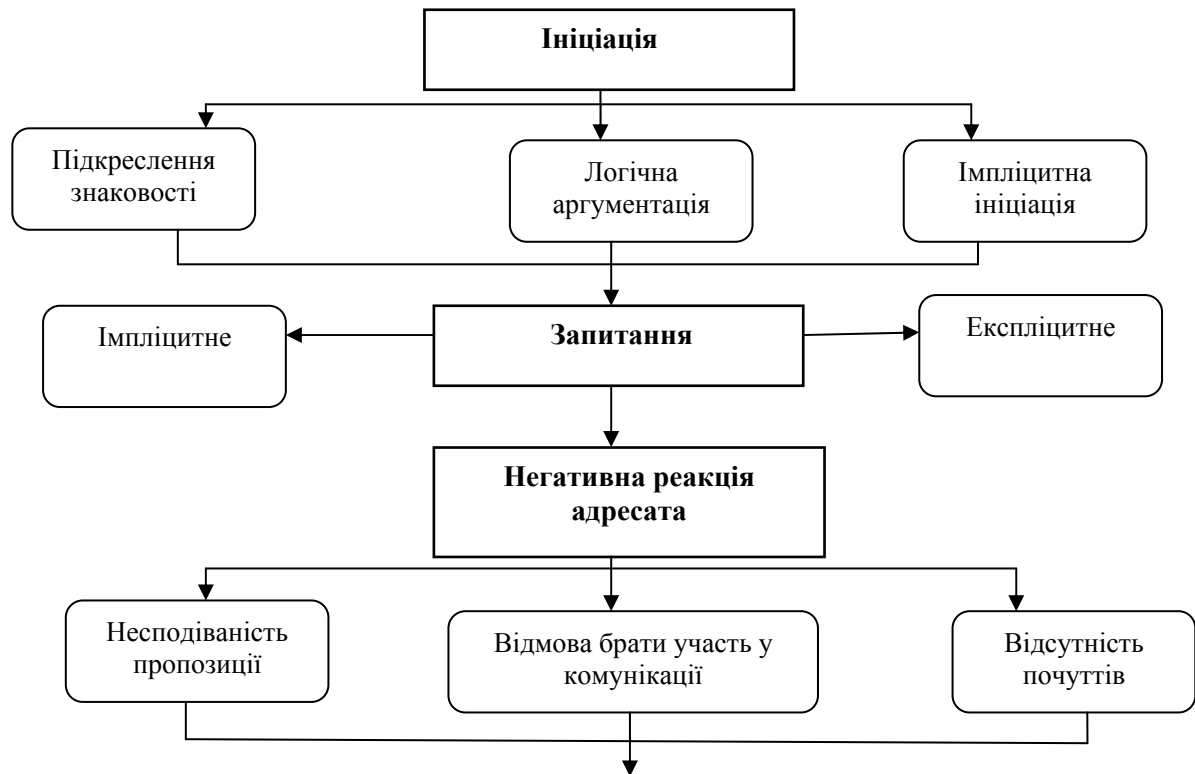
"There are things;--but the temptation is, O, too strong, and I can't resist it; I can't tell you now, but I must tell you! Don't, please, don't come near me now! I want to think, I can scarcely get myself used to the idea of what I have promised yet." But I do not wish to speak of this any more. Do not press me to it.' [8]

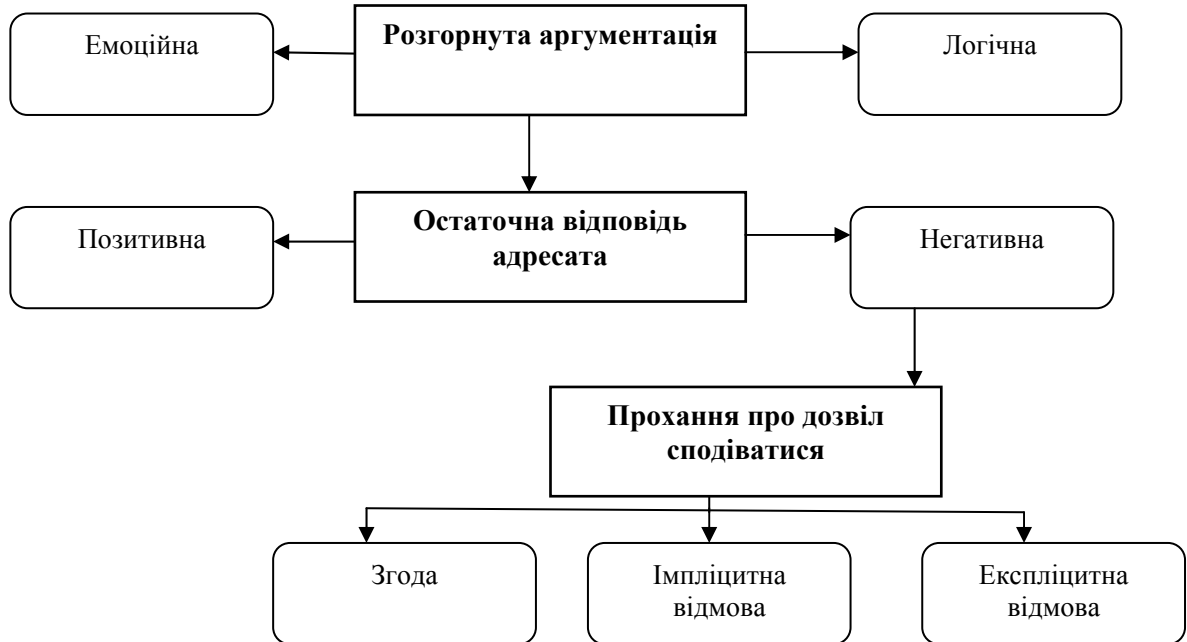
"Yes, I suppose you may think of me." [6]

Проведений аналіз діалогічних інтеракцій дозволяє стверджувати, що реалізація мовленнєвих жанрів при дотриманні жорсткої сценарної структури, тобто жорстко формалізовані діалоги, характеризується негативною або частково негативною результативністю. Окрім того, здебільшого подібна суворо регламентована комунікативна взаємодія виникає між учасниками, стосунки яких не є інтимізованими, які не проходили етап первісної формалізації романтичних відносин – попереднього освідчення в коханні. Таким чином, можна зробити висновок про те, що учасники діалогічної взаємодії вдаються до сценарного перебігу комунікації у випадку невпевненості у позитивному результаті інтеракції, що у свою чергу пояснюється сумнівами в наявності романтичних почуттів у адресата.

Окрім того, продемонстрований сценарний фрейм типового перебігу комунікативної ситуації "пропозиція руки та серця" яскраво опроявляє аргументативність цього діалогічного дискурсу. Адресант має переконати опонента у щирості своїх намірів та доцільності прийняття пропозиції. При цьому аргументативний складник мовленнєвого жанру вступає в дію у випадку першої відмови прийняти пропозицію. Аргументативні тактики, до яких вдається ініціатор спілкування, можна поділити на звертання до логічних аргументів (згадки про фінансовий стан, обіцянки добробуту, вказівки на схожість характерів і уподобань тощо) та яскраво емоційні заяви, що мають переконати співрозмовника в щирості почуттів і намірів адресанта (декларації кохання, що подаються в різних формах).

Проведений аналіз можна репрезентувати у формі сценарного фрейму "пропозиція руки та серця":

Детальный розгляд мовленнєвого жанру "пропозиція руки та серця" жорсткої формалізації відкриває ширші можливості для розуміння вибору мовних та мовленнєвих засобів і тактик, до яких вдаються співрозмовники. Інтерес до подальшого дослідження представляють інтерації м'якої формалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Долинин, К. А.* Проблема речевих жанров через сорок пять лет после статьи М. М.Бахтина / К. А. Долинин // Русистика : лингвистическая парадигма конца XX века. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 1998. – С. 35–46.
2. *Извекова А.С.* Прагмалингвистические характеристики ритуального дискурса: автореферат дис.... кандидата филологических наук: 10.02.19 / Волгогр. гос. пед. ун-т – 21 с.
3. *Карасик В.И.* Языковой круг: личность, концепты, дискурс/ В.И.Карасик. –Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.
4. *Ренц Т. Г.* Романтический дискурс в коммуникативно-семиотической парадигме/Т.Г.Ренц // Вестник Челябинского государственного университета. 2011. Вып. 58. № 25 (240) – с. 138-142.
5. *Хисамова Г. Г.* Диалог как компонент художественного текста (на материале художественной прозы В. М. Шукшина): автореф. дисс. ... докт. филол. наук. Уфа, 2009. 45 с.
6. *Hardy T.* Far from the Madding Crowd/T.Hardy. – Modern Library edition, 2001 – 512p.
7. *Hardy T.* The Hand of Ethelberta/ T.Hardy. – Penguin Classics, 1998 – 512p.
8. *Hardy T.* Under the greenwood tree/ T.Hardy. – Wordsworth Editions Ltd, 1998 – 192 p.
9. *Lakoff G.* Women, Fire, and Dangerous Things : What Categories Reveal About the Mind / G. Lakoff. – Chicago: The University of Chicago Press, 1987. – 614 p.

Булкина А.В., асп.,

Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

АРГУМЕНТАТИВНО-РИТУАЛЬНЫЙ ДИАЛОГИЧЕСКИЙ ДИСКУРС: РЕЧЕВОЙ ЖАНР "ПРЕДЛОЖЕНИЕ РУКИ И СЕРДЦА"

Статья посвящена рассмотрению характеристик речевого жанра "предложение руки и сердца", который относится к диалогическому любовному дискурсу. Проанализирована специфика его ритуализации, детально рассмотрены формализованные особенности этого жанра в жесткой формализации, построен его сценарный фрейм.

Ключевые слова: *языковой жанр, диалогический дискурс, ритуализация, сценарный фрейм.*

Bulkina A.V., post-graduate student.,

ARGUMENTATIVE RITUAL DIALOGICAL DISCOURSE: SPEECH GENRE "PROPOSAL"

This article deals with the characteristics of the speech genre "proposal". The emphasis is laid on the specifics of its ritualization in the rigid formalization and its scenario frame representation.

Key words: *speech genre, dialogic discourse, ritualization, scenario frame.*

УДК 81'276-029:658:33

Василюк О.В., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ВЕРБАЛЬНИЙ ТА ВІЗУАЛЬНИЙ СКЛАДНИКИ БРЕНДИНГУ МЕГАПОЛІСІВ

У статті розглядаються основні елементи брендингу мегалісів. Дослідження зосереджене на аналізі логотипів, лінгвістичних засобів та комунікативних стратегій, за допомогою яких здійснюється успішний територіальний брендинг.

Ключові слова: *бренд, логотип, візуальний складник, вербальний складник.*

Сучасний медіа-світ можна охарактеризувати швидкоплинністю процесів, а саме високою швидкістю отримання, продукування та поширення інформації. Бренд визначає конкурентоспроможність товару та компанії. Досвід західних країн свідчить, що на сучасному конкурентному ринку бренди ведуть боротьбу за своє місце у свідомості споживачів. Питання бренду та його складників досліджувались багатьма як українськими, так і зарубіжними лінгвістами, економістами, журналістами: Р. Барт, Н.Л. Коваленко, Д. МакНеллі, Д. Мілман, М. Неймейер, Ч. Пірс, О.Є. Ткачук-Мірошниченко, Н.М. Фролова.

Ефективний брендинг досягається лише, тоді, коли візуальні компоненти гармонійно поєднані із вербальними. Цим зумовлена **актуальність** статті.

Ми будемо спиратися на визначення, згідно з яким *бренд* – це комплекс понять, які узагальнюють уявлення людей про відповідний товар, послугу, компанію або особистість [Holt 2004, 123].